

PRADŽIOS KNYGA

Prieš šimtą metų (1895) pasirodė pirmasis *Pavasario balsų* leidimas. Tai buvo ne tik „pirmo skaistumo kometa“ lietuvių poezijos danguje, kaip sakė ano meto kritikas, bet ir tautos Atgimimo poetinis manifestas, knyga, labai daug reiškusi žmonių gyvenime, žadinusi tautinį susipratimą, kėlusi tėvynės meilę ir pasiryžimą darbuotis jos labui. Tai buvo naujųjų laikų modernios lietuvių tautos balsas.

Pavasario balsai žymi ir modernios lietuvių poezijos pradžią, kai eilėraštis galutinai atsiskiria nuo tautosakos ir ima byloti individualiu savo autoriaus stiliumi. Teisybė, dainiškoji poezijos genėzė juntama, ji nemaža dalimi lemia net viso rinkinio meninį pasaulėvaizdį, tačiau jame nėra dainų imitavimo ar stilizacijos – tautosakos dvasia ištirpsta Maironio stiliume.

Pavasario balsuose atsiveria lyrikos, kaip asmens subjektyvumo sklaidos, universalios galimybės: čia veriasi daugiaspalvė ir dramatiška žmogaus dvasia, slapti sielos judesiai ir patetiški mostai, gamtos ir meilės, amžinatvės ir laikinumo pajautos, vilties ir abejonės, pareigos ir širdies potraukių konfliktai, tautos likimo ir visuomenės idealų išgyvenimai. Tai dainuojanti ir medituojanti, vaizduojanti ir pasakojanti, raginanti, smerkianti ir šlovinanti poezija. *Pavasario balsai* sukūrė klasikinių normų kanoną, ilgam įtvirtino aukštojo stiliaus, aiškios ir skambios frazės, griežtai sureguliuotos eilėdaros konvencijas, pateikė svarbiausių eilėraščių tipų repertuarą. Niekad anksčiau lietuviško eilėraščio žodis nebuvo taip laisvai, natūraliai ir raiškiai kalbėjęs apie tokią sudėtingą dvasios patirtį.

Pavasario balsai išaugo iš lietuviškojo romantizmo tradicijų, kurias jungia Simono Daukanto ir Antano Baranausko vardai. Tautos garbingos praeities ilgesys ir aukštinimas, laisvės apoteozė, lietuvių kalbos vertės ir reikšmingumo kėlimas, liaudies žmogaus, jo charakterio, buities ir kūrybos, kaip kultūros pamato, poetizavimas, gamtos gilus pajautimas – tai tokios yra *Pavasario balsų* idėjinės ir estetinės gairės, žymintios romantizmo kryptį. Bet *Pavasario balsai* yra išėję ir europinę literatūros mokyklą – nuo klasicizmo ir romantizmo iki parnasininkų. Su klasicizmu ir Parnasu juos sieja idealizuojanti poetika, formos harmoningumas ir skaidrumas, su romantizmu – jausmų raiškos atvirumas ir intensyvumas, kai kurių eilėraščių dainiška intonacija bei muzikalumas.

Pavasario balsai pasirodė tuomet, kai Maironio talentas buvo nepasiekęs brandos viršūnės. Jau buvo parašytos dvi poemos: *Lietuva* (1888) ir *Tarp skausmų į garbę* (1893, išsp. 1895), buvo praėjęs dešimtmetis po pirmojo eilėraščio išspausdinimo *Aušroje*, nemaža poezijos buvo pasklidę kitoje periodinėje spaudoje. Rengdamas knygą, autorius vienus tekstus atidėjo į šalį ir skelbė vėlesniuose *Pavasario balsų* leidimuose, kitus, gerokai pataisęs ar net perkūręs, įtraukė į pirmąją savo eilėraščių knygą. Tačiau dauguma tekstų čia skelbiama pirmą kartą. Visi 45 eilėraščiai paskui bus dedami į kitus *Pavasario balsų* leidimus, sudarys jų pastovų branduolį, nors beveik visi bus daugiau ar mažiau redaguojami: Maironis ir toliau tobulins savo poetinį žodį, rungsis su dar nesuvaldyta kalbos medžiaga, vos pradėtos norminti bendrinės kalbos netobulumu ir pats šiame norminime bei tobulinime dalyvaus.

Vienoje knygoje su eilėraščiais išspausdintas ir libretas *Kur išganymas?* Maironis jį vadino mylimiausiu, rimčiausiu ir geriausiu savo veikalu. Iš tiesų, ano meto lietuvių literatūroje jis buvo išskirtinis visų pirma problematikos universalumu: laimė ir žmogaus gyvenimo prasmė, tikėjimas ir netikėjimas, socialinis teisingumas ir visuomenės pažanga – tokie yra svarbiausi jo idėjiniai motyvai, daugeliu atvejų išreikšti su tikra poetine jėga. Antra vertus, tai „tezių drama“, pasižyminti šiam žanrui būdingu schemarizmu ir vienareikšmiškumu. Literatūros kritikoje ji tapo pasaulėžiūrinių ginčų objektu, o muzikų bei teatrologų dėmesio nepatraukė iki šiol. Tačiau tai yra Maironio pirmas dramatinis

kūrinys, kurį jis vėliau taisys ir redaguos. Prie libreto žanro jis dar kartą grįš gyvenimo pabaigoje, savo amžiaus paskutinįjį dešimtmetį paskirdamas istorinei dramai.

Tad skaitytojas gauna į rankas knygą, kuri yra lemtinga tiek Maironio kūrybinėje biografijoje, tiek ir lietuvių literatūroje. Pirmieji *Pavasario balsai* davė vardą visai Maironio lyrikai, jie skamba kaip pirmojo mūsų tautos Atgimimo metafora. Nuo jų pradedame skaičiuoti naujosios lietuvių poezijos žingsnius. Tai knyga, kurioje jau atsiskleidusios didžiojo poeto kūrybos esmės, taip pat slypi ir visos lietuvių poezijos plėtros bei turtėjimo galimybės.

1995 IV 6

Maironis, *Pavasario balsai*, Vilnius: Baltos lankos, 1995, p. 5–8.